

Манасян Еліна Альбертівна, здобувач вищої освіти
навчально-наукового інституту менеджменту і маркетингу
Харківський національний університет імені Семена Кузнеця, Україна

Науковий керівник: Афанасьєва Олена Миколаївна, старший викладач
кафедри «Бізнес-журналістики і цифрових медіа»
Харківський національний університет імені Семена Кузнеця, Україна

ЦИФРОВА ЖУРНАЛІСТИКА В КОНТЕКСТІ ЦИФРОВОЇ ЕПОХИ: СПЕЦИФІКА І МОЖЛИВОСТІ

Сучасна цифровізація медіапростору суттєво впливає не лише на методи створення, функціонування та розширення контенту, а й на стиль життя кожної людини. Цифрова революція, що почалася у 80-х роках, стала каталізатором інформаційної ери та справила значний вплив на сучасний світ. Спочатку перехід на цифровий формат мав вплив на глибинні аспекти нашого існування, зокрема на те, як ми думаємо та сприймаємо світ. Це не обмежується зручністю прибирання, яке можливо через цифрову сферу, Б. Потятиник пов'язує з утопічним поняттям «всезнання». Крім того, відбулися зміни в уподобаннях, очікуваннях, методах спілкування та рівні свідомості [1].

І. Михайлина вважає, що процес цифровізації, або переведення інформації в цифрову форму, змінює фундаментальний характер масової інформаційної діяльності [2, с. 47]. Через стрімкий розвиток цифрових технологій споживачі зараз стикаються з новими ідеями, які змінюють їхні звички, погляди на світ і власне життя загалом. Загальновідомо, що Організація Об'єднаних Націй задокументувала швидко еволюцію суспільства та економіки за допомогою цифрових технологій у своїй доповіді «Епоха цифрової взаємозалежності» [3, с.6]. Ця записка вказує на те, що цифрові технології мають значний вплив як на суспільство, так і на економіку, водночас створюючи нові проблеми та виклики для людства.

Цифрова революція призвела до значних змін, які досі не повністю зрозумілі чи досліджені. Для успішної реалізації цифрової трансформації в епоху швидких змін надзвичайно важливо не лише адаптуватися до нових реалій, таких як передача електронних документів, онлайн-оцінювання знань, біометричних документів чи соціальних емоцій, а й визнати перешкоди, які будуть з цими інноваціями.

Журналістика зазвичай є сферою, яка негайно реагує на соціальні зміни та підсилює їх у своїх репортажах. У цифрову епоху це стало однією з перших сфер, яка зазнала трансформації, що викликає занепокоєння:

- Технічні засоби та програмне забезпечення. Сьогодні для створення медіа-продукту потрібен лише комп'ютер або смартфон, які мають камери, аудіокарти та ліхтарик, усі вони дозволяють фотографувати, редагувати, поєднувати звуки та текст і публікувати готовий продукт. Послідовна еволюція програмного забезпечення має ефект зменшення складності обробки та створення контенту, це робиться для того, щоб зробити його більш очевидним і яскравішим. Зараз набуває популярності мобільна журналістика (MoJo), яка характеризується своєю портативністю.

- Жанрова система. Традиційні жанри розвиваються, схрещуються та взаємодіють один з одним, тоді як створюються нові жанри, які використовують онлайн-ресурси, наприклад, відео з субтитрами, чати чи інтерактивні сторінки.

Вони поступово ізолюються від учасників медіаіндустрії, розвиваючи нові підходи до жанротворення.

- Населення та поведінка споживачів. Сучасні технології вплинули на спосіб життя, змінили особливості сприйняття інформації та сформували нові звички медіаспоживання. Через це метод подання інформації за допомогою сторінок стає все більш популярним, оскільки споживачі віддають перевагу форматам, які містять історії, а не факти.

Ці трансформації ілюструють те, як журналістика розвивається у відповідь на цифрові труднощі та лідирує в нову інформаційну еру.

Цифрова журналістика, онлайн-журналістика, суттєво відрізняється від традиційної допомоги або поєднання друкованих елементів з аудіо- та відеоконтентом, модульності текстів через гіперпосилання, нових форм взаємодії з користувачами, а також є жорсткими часовими межами для виробництва й поширення матеріалів на одній технічній платформі [4, с. 349]. Як підкреслює Б. Потятиником, ключовою ознакою цифрової журналістики є її інтегративність, оскільки вона здатна поєднувати глибоку аналітику з легкістю, швидкістю та навіть певною ігровою подачею, власним телебаченням [5].

Суттєвою комунікаційною особливістю онлайн-медіа, за словами І. Тонкіх, є трансформація традиційної вертикальної моделі спілкування в горизонтальну, де комунікатор і реципієнти стають рівноправними учасниками взаємодії [6, с. 37].

Л. Мудрак зазначає, що цифрова епоха відкриває безпрецедентні можливості, а розвиток нових медіа неминуче впливає на традиційні ЗМІ [7]. Протест підтвердження про їхнє повне вітиснення можна оскаржити, зокрема в контексті консервативності окремих груп аудиторії. Наприклад, хоча більшість українців підтримує новини з онлайн-джерела, існує частина населення (здебільшого людей похилого віку чи ті, хто не має доступу до Інтернету), яка залишається поза досяжністю цифрових медіа [4, с. 349].

Водночас інтернет-середовище створює нові можливості для розвитку традиційних ЗМІ. Звичними стали публікації PDF-версій газет і журналів, а цифрові технології, як-от QR-коди на розширені матеріали, дозволяють друкованим виданням оживити свій контент і залучити додатковий інтернет-трафік. Б. Потятиник слушно зауважує, що стандарти й напрацювання журналістів минулих століть не втрачають актуальності, а гармонійно вписуються в динамічний та інтерактивний світ цифрової журналістики [5].

Характерною рисою цифрового середовища є можливість об'єднання різних носіїв інформації на одній платформі (мультимедіа), створення багатьох платформних інтерактивних матеріалів (трансмедіа), робота з великими даними та використання технологій доповненої реальності [7, с. 21]. У такому контексті цифрова журналістика лише не відображає суспільні зміни, але й формує нову філософію новин, зокрема популяризацію новинного сторітелінгу [7, с. 39]. Це також змінює переваги у подачі інформації, коли текст більше не є основним елементом матеріалу [7, с. 40].

Мультимедійні журналістські жанри мають гібридну та змішану природу, що робить їх унікальними в порівнянні з традиційними форматами. Важливою рисою цифрової журналістики є її орієнтація на формати [8, с. 254].

У. Лешко підкреслює динамічність і розмитість жанрових форм в інтернет-медіа, а також появу гібридних жанрів, які виникли завдяки інтернет-технологіям і не мають аналогів у традиційних ЗМІ [9, с. 247]. Це обумовлено лише недостатністю утримання

уваги аудиторії, яка в умовах сучасного інформаційного перенасичення віддає перевагу коротким і яскравим форматам, а й змінює підхід до взаємодії зі споживачем контенту. У цифрову епоху аудиторія перестає бути лише пасивним отримувачем інформації, а дедалі частіше виступає співтворцем журналістських матеріалів.

До інноваційних жанрів таких можна віднести нічні або ранкові чати, де глядачі задають запитання для експерта, який з'являється у студії; огляди коментарів чи дописів у соцмережах на актуальні теми; інтерактивні опитування через емодзі, де читачі реагують на подію за допомогою смайлів; стріми, таймлайни, рейтинги тощо. Соцмережі, блоги та форуми також дедалі частіше стають джерелами інформації для журналістів.

Окремого значення набуває цифрова мультимедійна розповідь історій, відомо як діджитал сторітелінг (від англ. *digital storytelling*). Цей формат охоплює історію, створений за допомогою цифрових засобів, які поєднують текст, мультимедіа (відео, аудіо) та інтерактивні елементи, що пропонують новий рівень залучення аудиторії [10, с. 82].

Важливо зазначити, що цифрова журналістика не завжди орієнтується на спрощення контенту. Б. Потіник звертає увагу на парадоксальність сучасних медіа, яка проявляється в паралельному розвитку двох протилежних тенденцій: «З одного боку, ми спостерігаємо зростання популярності стрічок новин із оперативним форматом. З іншого боку, збільшує інтерес до лонгрідів та інших видів глибокої аналітичної журналістики, які отримали назву *журналістики довгих форм* (*long form journalism*)» [5].

Таким чином, цифрова журналістика діє за новими принципами, які перебувають у стані постійного розвитку й адаптації до сучасних технологічних змін. Одним із новаторів у цій галузі є Українська редакція Радіо Свобода.

Список використаних джерел:

1. Потятиник Б. 4 етапи розвитку нових медіа. Медіакритика: веб-сайт. URL: <http://www.mediakrytyka.info/ohlyady-analotyka/4-etapy-rozvytkunovykhmedia.html> (дата звернення: 06. 12. 2024).
2. Михайлин І. Журналістика: словник-довідник. Київ: Академвидав, 2013. 320 с
3. The age of digital interdependence. Report of the UN Secretary-General's High-level Panel on Digital Cooperation. 2019. 47 p. URL: <https://www.un.org/en/pdfs/DigitalCooperation-report-for%20web.pdf> (дата звернення: 06. 12. 2024).
4. Вайшенберг З., Кляйнштойнбер Г., Пьорксен Б. Журналістика та медіа: довідник. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2011. 529 с
5. Потятиник Б. Цифрова журналістика: інтеграція. Ключові властивості. Медіакритика: веб-сайт. URL: <http://www.mediakrytyka.info/ohlyady-analotyka/4-etapy-rozvytku-novykh-media.html> (дата звернення: 06. 12. 2024).
6. Тонкіх І. Інтернет-журналістика. Жанри в інтернеті: навчальний посібник. Запоріжжя: ЗНТУ, 2017. 129 с.
7. Мудрак Л. Цифровий ренесанс: між безмежною свободою і новими ризиками людства. Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення: веб-сайт. URL: <https://www.nrada.gov.ua/tsyfrovuj-renesans-mizhbezmeznoyu-svobodoyu-i-povumy-ryzykamy-lyudstva> (дата звернення: 06. 12. 2024).
8. Щорічне опитування USAID-Internews «Ставлення населення до ЗМІ та споживання різних типів медіа у 2020 р.». Internews: веб-сайт. URL: <https://internews.in.ua/wp-content/uploads/2020/10/2020-Media-ConsumptionSurvey-FULL-FIN-Ukr-1.pdf> (дата звернення: 06. 12. 2024).
9. Лешко У. Типологія жанрів інтернет-журналістики: теоретичні аспекти. *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*. 2018. Випуск 44. С. 246–253.
10. Нестеренко О. Поняттєві сфери термінів для номінації нових медіаформатів. *Держава і регіони. Серія Соціальні комунікації*. 2016. № 4 (28). С. 80 – 86